

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI CZERMNA

2. Czas powstania

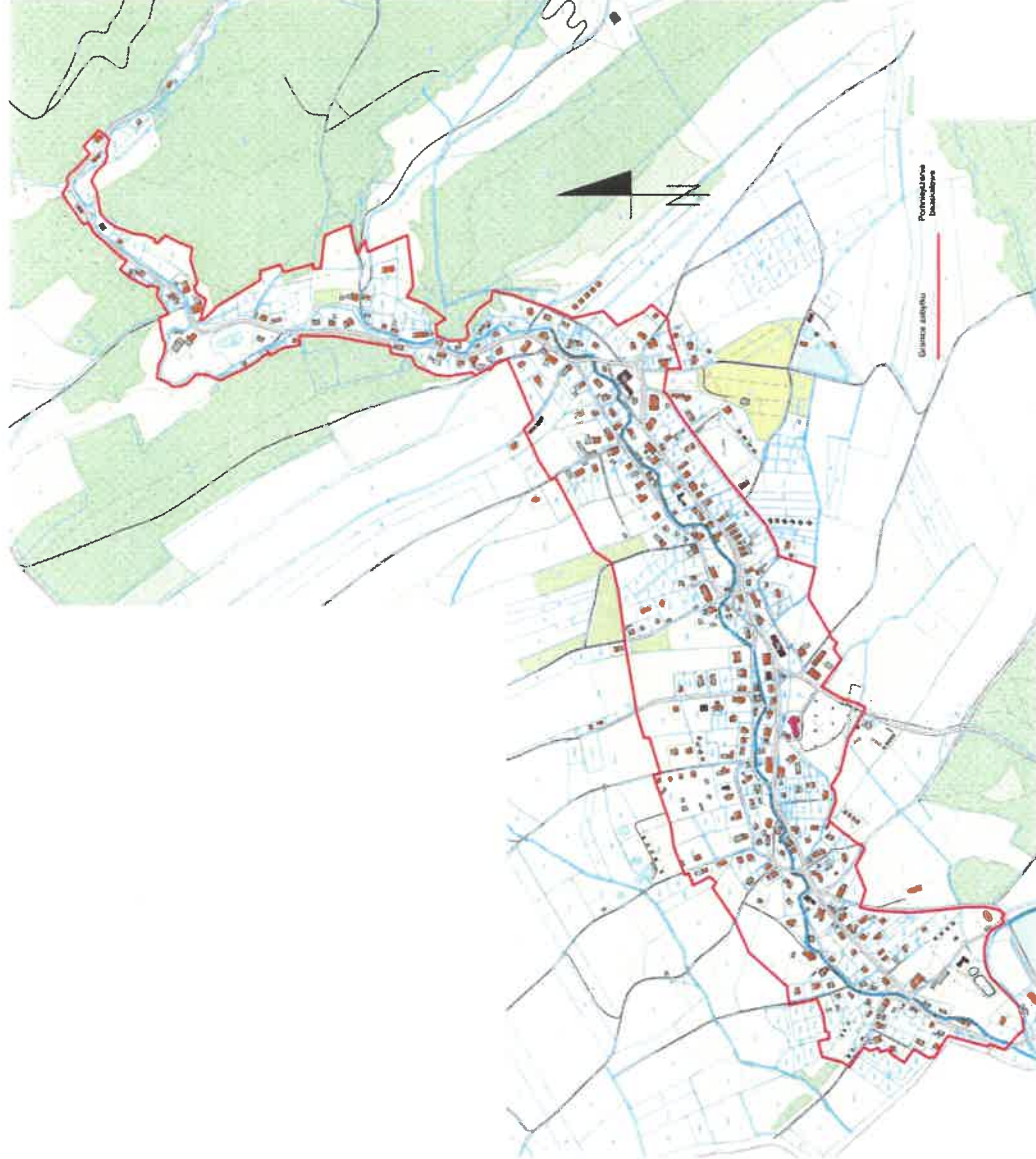
XIII w. - XIX w.

3. Miejscowość

CZERMNA

**(OBECNIE W GRANICACH
ADMINISTRACYJNYCH
MIASTA KUDOWA-ZDRÓJ)**

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

UKŁAD RURALISTYCZNY

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **KUDOWA-ZDRÓJ**

6. Współrzędne geograficzne

50° 27' 6.399" N 16° 14' 19.871" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

8. Stan zachowania

5

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Čermná, Czirmna, Cyrinna, Deutsch Czerweney, Grenzeck, Tscherbeney

HISTORIA: Czeramna jest najstarszą osadą w granicach obecnego miasta Kudowa Zdrój. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1354 r. jednak można domniemywać, że wieś istniała już wcześniej i założona najpewniej w 2 poł. XIII w. W 1384 r. wzmiankowana jako wieś z kościołem parafialnym. Wieś została zniszczona i częściowo wyludniona w wyniku wojen husyckich. Od 1541 r. była własnością Johanna von Pernsteina, a następnie została sprzedana protestanckiemu rodowi von Stubenberg, właścicielom Nowego Miasta Nad Metują. Z uwagi na ówczesne prawo, mieszkańcy musieli przyjąć religię swoich panów. Po 1620 r. von Stubenbergowie zostali wywłaszczeni ze swoich majątków za udział w czeskim buncie. Ich ziemie trafiły do naczelnego dowódcy wojsk cesarskich z okresu wojny trzydziestoletniej Albrechta Wallensteina, który niedługo później sprzedał je swojemu szwagrowi Adamowi Erdmannowi hrabiemu Trčce. Po 1622 r. doszło do rozległej rekatolicyzacji Hrabstwa Kłodzkiego, miejscowy kościół ponownie trafił we władanie katolików, stając się kościołem filialnym katolickiej parafii Nowego Miasta Nad Metują. Po śmierci w 1634 r. Wallensteina i hrabiego Terzky (zamordowani na rozkaz Habsburgów), ich dobra, w tym również Czeramna, trafiły do cesarskiego feldmarszałka Walter von Leslie. W 1653 r. osadę zamieszkiwało 10 gospodarzy i 21 rolników. W 1738 r. kościół ponownie uzyskał status parafialnego; w 1783 r. doszło do jego rozbudowy w stylu późnego baroku. W 1785 r. hrabia Leslie sprzedał majątek Michaelowi von Stillfriedowi z Nowej Rudy. Po I wojnie śląskiej wieś została włączona razem z Hrabstwem Kłodzkim do Prus. W późniejszym czasie majątek kilkakrotnie zmieniał właścicieli, byli to m.in. Adolf Zygmunt i Fryderyk Wilhelm von Götzen, Anton von Magnis, Clemens von Mengersen, Eduard von Kramsta, a po nim baron von Otterstedt, który podzielił majątek na dwie części i sprzedał go, zatrzymując dla siebie Kudowę. Wielokrotna zmiana właścicieli nie wpłynęła pozytywnie na rozwój gospodarczy majątku. Jednak dzięki niedalekiej odległości od Kudowy, która w XIX w. była popularnym uzdrowskiem, we wsi była dość rozwinięta turystyka. Od 1975 r. Czeramna znajduje się w granicach administracyjnych Kudowy-Zdroju. Pierwotnie wieś stanowiła rozbudowaną łańcuchówkę z cechami owałnicy oraz z licznymi odnogami, ciągnącą się wzdłuż potoku Czermnica (dwie główne drogi usytuowane są po obu stronach potoku). Najstarszą zachowaną część wsi stanowi zespół kościelny składający się z kościoła parafialnego, Kaplicy Czaszek, wolnostojącej dzwonnicy i cmentarza. Pomimo modyfikacji pierwotny układ ulic jest widoczny i dobrze zachowany w terenie oraz pokrywa się z historycznymi mapami.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypelniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

20 lipca 2024 r.

Adamina Modrzejewska

A. Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	CZERMNA (OBECNIE W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA KUDOWA-ZDRÓJ)	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	KUDOWA ZDRÓJ	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI CZERMNA	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- zatrącenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi wynikające z intensywnego rozwoju zabudowy mieszkaniowej
- przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej
- utrata historycznie ukształtowanego krajobrazu kulturowego spowodowane ahistoryczną i niekontrolowaną budową nowych obiektów mieszkalnych

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie historycznej dominanty w krajobrazie jaką jest wieża kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja
- budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kotłiny Kłodzkiej
- prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- zachowanie i uzupełnienie historycznie ukształtowanych założeń zieleni
- zachowanie i konserwacja małej architektury sakralnej
- prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Wałbrzychu

Kica E., Uszałowicz-Piąty B. *Wytyczne konserwatorskie do planu zagospodarowania przestrzennego m. Kudowa Zdrój, Wrocław 1994.*

Bibliografia

Brygier W., Dudziak T., Chomiak I., *Ziemia Kłodzka, Pruszków 2010.*

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.

Kníe J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien, 1845.*

Rybka-Cegielska I., Boguszewicz M., Wiśniewska D., *Studium środowiska kulturowego gminy Bystrzyca Kłodzka woj. Wałbrzyskie tom II, część I, Wrocław 1995.*

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 13: Góry Stołowe, Wrocław 1994.

Kartografia

Messfischblatt Lewin 5563, ok. 1919 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

20 lipca 2024 r.

Adamina Modrzejewska

A. Modrzejewska
A. Modrzejewska

